

Links: Scène uit 'Onder controle' (foto: Sanne Peper).

Rechts: Marcel Musters als type voor een nieuwe productie, op een proef-polaroid van Inez van Lamsweerde.

Bijna tien jaar geleden werd de theatergroep

'Mug met de gouden tand' opgericht door studenten

van de Amsterdamse Toneelschool. Ze wilden meer eigen-tijdse stukken op de planken

brengen. Nu zijn ze twintig producties verder en boeken

succes met 'Onder controle'.

Hun manier van werken is in de loop van de jaren steeds unieker geworden. Marcel

Musters, acteur van het eerste uur, geeft opheldering

over de vraag:

hoe maak je

een stuk van de Mug?

Kees Hogenbirk

In 1985 was Marcel Musters der-depaars op de Toneelschool. Hij is nu 35 en vertelt dat hij destijds nog aan het ontdekken was wat acteren was. Hij ging veel voorstellingen zien om te kijken wat hij wel iets vond en wat niks. Of het beter kon. "Er was geen theatertaal die ons toen aansprak. Alleen het Werktheater had iets, maar dat was zo uit de jaren zeventig. Wij wilden wel zo'n soort, maar dan van nu."

Op de Toneelschool werd eigen initiatief sterk gestimuleerd; zelf nadenken en zelf doen. "Het was een goeie tijd - een puinhoop. In Amsterdam ging het niet zozeer om 'presteren', zoals in Maastricht. De toneelschool in Maastricht had een heel andere structuur. Van de zestig eerstejaars moesten er twintig overblijven,

Mug met de gouden tand speelt echt

De waarheid ligt op de planken

geselecteerd op prestatie. Maastricht stond bekend om zijn technische precisie: goede dicte, beweging, verstaanbaarheid. Wij stonden bekend als a-sociale types die zich wilden 'deponeren'. Met een groep medestudenten benaderde hij docent Jan Ritsema, met wie ze een paar schoolproducties hadden opgevoerd. Ze bedachten een theatergroep waarbij ze vervolgens stage konden lopen - "Anders had het niet gemogen", aldus Musters. Van de twaalf initiatiefnemers behoort ook actrice Joan Nederlof (toen vierdejaars) nu nog bij de huidige vijfkoppige kern van de Mug. Hans Klasema, die met zijn abstraherende vormgeving grote helderheid brengt in de totstandkoming van de stukken, gaat de groep waarschijnlijk verlaten.

Theatermakers

Marcel Musters vertelt dat toen hij doorhad wat acteren was, hij ook ging ontdekken hoe je moet spelen, en vooral waarover je het wilt laten gaan. De leden van de Mug spelen niet alleen, ze maken theater. Terwijl de actieve kern steeds kleiner werd, verschoof het repertoire van literaire teksten naar steeds persoonlijker toneel (zoals in een serie van drie stukken vanaf 1989, 'Plaatsbepalingen', waarin de rol van de kunstenaar in deze tijd wordt aangekaart).

Ze bereiden intensief meerdere projecten tegelijk voor, overigens zonder financiële vergoeding - de

Mug krijgt geen subsidie meer en alle inkomsten worden besteed aan de faciliteiten van de groep. "Het maken van een stuk begint met bepalen wat je het liefst op het toneel wilt brengen. We geven opdrachten aan elkaar, en de uitvoeringen daarvan worden opgenomen op video. Vaak is er voor twintig uur materiaal. We gaan eerst nog niet te diep op de onderwerpen in. Het gaat niet om de leukste dingen, maar om de elementen die de beste vorm hebben voor wat we willen vertellen", legt Musters uit. Ze hebben wel eens gastacteurs gevraagd om mee te doen, maar dat was een vergissing. Acteurs van buiten zijn veelal gewend aan een scenario, terwijl de Mug in het voorbereidende stadium een onderlinge taal heeft ontwikkeld waar moeilijk tussen te komen valt. "Twee maanden lang voel je je onzeker over waar je mee bezig bent. Maar je moet het gewoon doen - niet twifelen. Andere acteurs hebben geen idee hoe een stuk van ons tot stand komt, die worden gek van onzekerheid."

De groep wil in alle opzichten tot de essentie komen. Wat overbodig is voor het thema moet er uit. Zo komt een 'montagevoorstelling' tot stand die vergelijkbaar is met een muziekstuk: een compositie met elementen die bepalend zijn voor het onderwerp. Dit zijn de 'bakens' die vaststaand door de acteurs worden uitgespeeld. Daartussen liggen de marges

waarbinnen zij hun rol zelf invullen - door improvisatie. Marcel Musters geeft aan dat de inspiratie die hij opdoet uit persoonlijke belevissen of via de media, ervoor zorgt dat elke opvoering verschillend kan zijn. "Het gaat om de tussenstukjes, de 'witjes'. Vaak zit de betekenis van de voorstelling in die leegtes. Niks en tegelijkertijd alles, als een zwart gat. Want het is zo echt wat er dan gebeurt, dat het niets meer met theater te maken heeft. Dat kan soms heel ontroerend zijn, dan laat je het spontaan gebeuren."

Toch benadrukt hij dat de acteurs niet gelijk zijn aan de karakters die zij spelen. Het publiek denkt na afloop vaak hen persoonlijk te kennen. "Wij weten niet wat de som van die vier personages op het toneel oplevert. Maar het is soms zo sterk: mensen komen er super-geëmotioneerd uit. Dat willen we: een voorstelling maken waarbij de kijker iets ervaart. Het doet iets met ze. We krijgen fanmail, zoenen, bloemen. Ze denken dat alles waar is - maar dat is natuurlijk niet zo."

Respons

De Mug balanceert knap op de grens tussen spel en werkelijkheid. Er moet volgens Musters echtheid, oftewel hun - "het is een groot woord" - 'waarheid' worden gebracht. Ironie is te gemakkelijk. Als een scène indrukwekkend uitpakt, moet er geen opgelegde, maar echte ernst

in de zaal hangen, anders hoeft het niet. Of zij zelf hun rol goed spelen, zoals de krant schrijft, doet niet ter zake. Als de noodzaak van de aanwezigheid van een personage in het stuk bij het publiek overkomt, is het al goed. De acteurs nodigen sterk uit tot publieksparticipatie. 'Onder controle' gaat vooral over het verleden van de toeschouwers, zegt

Musters. Uit de mate van respons tijdens het stuk blijkt dat dit werkt. Ibrahim el-Khattabi (23), eerstejaars aan de Toneelschool, was een van de aanwezigen in de zaal die iets terugzei. Op Marcel Musters' vraag in 'Onder controle' naar een goed doel, noemde Ibrahim het Aids Fonds. Hij wist toen nog niet dat één van Musters' vaste bakens in het stuk even later zou volgen: 'Als ik nou zeg dat ik seropositief ben...'

Kwam dat op Ibrahim overtuigend over? "Ik was er zo van ondersteboven, dat het voor mij echt was. Ik kreeg plaatsvervangende gêne. Op school deden we eens een oefening waarbij je of de grootste leugen of een waargebeurd verhaal moest vertellen. Sommigen gebruikten daarvoor zoiets heftigs, dat je dacht: dat kan niet waar zijn. Maar daarna schaam je je omdat het misschien toch waar is." Hij heeft het in zijn eigen acteren ook wel eens meegemaakt: zo vor meegaan in een rol dat je het zelf gaat geloven. "Je belééft het gewoon. En dan gelooft het publiek het ook. Het stuk van de Mug ging over heel herkenbare dingen. Ze gebruiken grote emotievormen met optimale fysiek. Hun manier van spelen spreekt me erg aan."

De Mug houdt 'Onder controle' op het repertoire om het volgend jaar mei samen met hun nieuwe productie 'Enter' op het Theaterfestival te brengen.